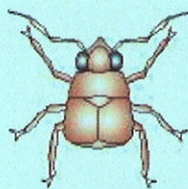


Pyhäjärven Juurikkanevan pesimälinnusto 2004

Jari Jokela
Jari Venetvaara

2004



**BIOLOGITOIMISTO
JARI VENETVAARA KY**
PL 9 (Lehmikentäntie 13)
90451 KEMPELE

puh (08) 388 570, fax (08) 388 572, gsm 040-5145 359
www.venetvaara.com

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO.....	2
2. LASKENTA-ALUE.....	2
3. ALUEEN KUVAUS	2
4. MENETELMÄT	2
5. PESIMÄLINNUSTO.....	3
6. UHANALAISET JA HARVINAISET LAJIT.....	4
Uhanalaiset ja silmälläpidettävät lajit.....	4
Alueellisesti uhanalaiset lajit	4
Eu:n lintudirektiivin lajit.....	4
Suomen erityisvastuulajit.....	4
Edustavaa elinympäristöä indikoivat lajit	5
7. SUON LINNUSTOLLINEN ARVO.....	5
8. LÄHDEVITTEET:	6

1. Johdanto

Vapo Oy on tilasi 2004 biologitoimisto Jari Venetvaara ky:ltä linnustoselvityksen Juurikkanevalta rajaamallaan 83 ha:n alueelta. Raportissa tähän alueeseen viitataan kartoitusalue –ilmaisulla. Tässä selvityksessä kuvataan Juurikkanevan kartoitusalueen linnustoa ja esitetään arvio alueen linnustollisesta arvosta.

2. Laskenta-alue

Kartoitusalueen lisäksi lintuhavaintoja tehtiin ympäröiviltä alueilta ja kartoitusalueen sisään jääneeltä, kartoitusalueeseen kuulumattomalta Nevasaaren alueelta. Raportissa käsitellään pääosin kartoitusalueen havaintoja, kartoitusalueen ulkopuolisista havainnoista käsitellään vain olennaisimmat. Taulukoissa kartoitusalueen ja Nevasaaren linnut on esitetty erikseen.

3. Alueen kuvaus

Juurikkanevan tutkimusalue on lähes kauttaaltaan luonnontilainen, mutta ojitettujen alueiden ympäröivä, pitkänomainen suoalue. Tutkimusalueen keskelle sijoittuu puustoinen kangasmetsäsaareke, Nevasaari, joka on rajattu tutkimusalueen ulkopuolelle ja on metsätalouskäytössä. Lähes koko Juurikkanevan tutkimusalue on puutonta suota, ainoastaan luoteisosaan sijoittuu puustoista lyhytkorsirämettä ja eteläosaan, Orsinevan alueelle puustoisia rämemuuttumia ja saranevakuvioita.

Juurikkanevan tutkimusalueella yleinen suotyyppi on oligotrofinen suursaraneva, jota tavattiin pullosara- ja jouhisaravaltaisena laajoina kuvioina. Luonnontilaisuudesta johtuen Juurikkanevan nevakuviot ovat paikoin melko rimpisiä ja vetisiä, Nevasaaren länsipuolisen alueen keskiosissa rimmet olivat rahkasammalpeitteisiä rimpinevoja, ruoppapintaisia nevoja tutkimusalueella ei tavattu. Nevasaaren itäpuolisella alueella ja tutkimusalueen pohjoisosassa tavattiin myös astetta karumpia, oligotrofisia lyhytkorsinevoja. Tutkimusalueen nevakuvioilla on mukana yleisesti luhtaisia piirteitä, mutta kasvilajisto on yleisesti keskiravinteista. Vaikka Juurikkanevaa ympäröivät puustoiset, ojitetut suot, alue on säilynyt suhteellisen ehjänä nevakokonaisuutena. Alueella on myös maisemallista arvoa avoimena nevamaisemana, jota keskustan metsäsaareke täydentää.

4. Menetelmät

Vuonna 2004 alueella tehtiin kartoituslaskentaohjeita soveltaen yksi laskenta (Koskimies & Väisänen 1988, Koskimies 1994). Juurikkanevan linnusto laskettiin 13. kesäkuuta, klo 5.00- 9.00 välisenä aikana. Laskennan aikana sää oli laskentaan soveltuva pilvipoutainen. Laskennan suoritti FM Jari Venetvaara.

Alue käveltiin läpi niin, että mikään kohta kartoitusalueesta ei jäänyt yli 50 metrin päähän kuljetusta reitistä. Maastossa havainnot merkittiin karttapohjille. Parimäärä- ja reviiritulkinnat tehtiin kartoille merkittyjen havaintojen pohjalta kartoituslaskennan ohjeiden mukaan.

Kartoituslaskenta on tiukasti standardin mukaan tehtynä paras menetelmä selvittää pienehkön alueen pesimälinnuston parimäärää ja tiheyksiä. Laskentaohjeiden mukaan soiden ja avomaiden linnuston selvittämiseksi luotettavasti tarvittaisiin vähintään viisi, mieluummin kahdeksan laskentakierrosta (Koskimies & Väisänen 1988, Svensson 1978). Koska laskenta tehtiin vain yhteen kertaan, esitettyjä parimäärää täytyy pitää laskentoihin perustuvana arviona.

Yhden käyntikerran perusteella saadaan luotettavinta tietoa helpoimmin havaittavista lajeista, jotka esim. ruokailevat tai soidintavat näkyvästi tai varoittelevat innokkaasti koko pesimäajan. Yleensä tällaiset lajit ovat harvalukuisia isoja lintuja kuten vesilinnut ja useimmat kahlaajat. Kuitenkin esimerkiksi kurjen ja joidenkin pienten kahlaajalajien pesintä suolla voi yhdellä haudonta-aikaan sattuneella laskentakierroksella jäädä havaitsematta.

Runsaslukuisten ja pienten varpuslintulajien määristä ja tiheyksistä yhdellä laskentakierroksella saa vain karkean arvion, kaikki linnut eivät välttämättä laula koko ajan ja osa lajeista voi jäädä kokonaan havaitsematta.

Koska lajisto on siis yhden käyntikerran perusteella luotettavammin kartoitettavissa kuin linnuston tiheys, tarkastellaan seuraavassa Juurikkanevan linnustollista arvoa lähinnä lajiston perusteella. Kertynyt aineisto antaa kuitenkin riittävän kuvan lajistosta suon linnustollisen arvon määrittämistä varten.

5. Pesimälinnusto

Lintuhavainnot ja uhanalaisuusluokitukset on koottu liitteeseen 1 (taulukko 2), keskeisimpien lajien reviirien sijoittuminen esitetään kartassa (liite 2).

Raportissa käytetty suolintu- määritelmä poikkeaa MMM:n Soidensuojelun perusohjelman (1977) suolintulistasta sikäli, että mietinnössä mainituista lajeista varista, räkättirastasta ja metsäkiviristä ei tässä raportissa lasketa mukaan suolajeihin. Mainitut lajit käyttävät suoalueita ravinnonhankinnassaan pesiessään soilla tai soiden liepeillä, mutta ne eivät ensisijaisesti suosi suoympäristöä pesimäalueenaan. Edelleen em. mietinnön listasta poiketen pohjansirkku tyypillisesti soiden puustoisissa reunoissa ja kivennäismaiden avosoihin rajautuvien reunusluhtien tapaisissa metsäisissä kosteikoissa pesivänä lajina lasketaan suolajiksi.

Laskennassa havaittiin yhteensä 15 lajia, joista suolajeiksi katsotaan kuusi lajia. Havaituista lajeista yhdeksän tavattiin Vapon kartoitusalueajauksen sisällä, näistä kuusi oli suolajeja. Muu havaittu linnusto niin kartoitusalueella kuin sen ulkopuolellakin oli tavanomaista metsälajistoa.

Kartoitusalueella tavatuista suolajeista kahlaajia oli kolme lajia, yhteensä neljä paria ja varpuslintuja kaksi lajia ja 13 paria. Muista suolajeista kartoitusalueella pesi yksi kurkipari.

6. Uhanalaiset ja harvinaiset lajit

Eri tavoin luokitellut lajit esitetään taulukossa 1. Useampaan kategoriaan kuuluvien lajien esiintymistä alueella käsitellään tarkemmin niiden ensimmäisessä esiintymiskohdassa. Myöhemmin ne vain nimetään.

Uhanalaiset ja silmälläpidettävät lajit

Suomen uhanalaisten kasvien ja eläinten luokituksessa (Rassi ym. 2001) alueella tavatuista lajeista käki katsotaan silmälläpidettäväksi. Laskennassa havaittiin neljä käkireviiriä, kaikki kartoitusalueen ulkopuolella. Yksi reviiri oli Nevasaassa loput kolme kartoitusalueen ulkopuolella. Käki on kärsinyt välillisesti metsien nuorentumisesta, sen tärkeimmälle isäntälajille, leppälinnulle ei enää riitä sopivia isoja pesäkoloja.

Alueellisesti uhanalaiset lajit

Alueellisesti uhanalaisiin lajeihin kuuluu valtakunnallisesti uhanalaisten lisäksi koko maan tasolla silmälläpidettäviä tai elinvoimaisia, mutta alueellisesti uhanalaisuuden kriteerit täyttäviä lajeja. Alueellisen uhanalaistarkastelun alueet on rajattu metsäkasvillisuusvyöhykkeisiin pohjautuen (Valtion ympäristöhallinnon verkkopalvelu).

Pohjois-Pohjanmaan alueella uhanalaisiksi katsottuja lajeja laskennassa tavattiin kaksi, liro ja keltavästäräkki. Kartoitusalueen pohjoisosassa pesi kaksi liroparia ja yksi keltavästäräkipari. Suomen liroista suurin osa pesii pohjoisen aapasuoalueella, etelässä laji on vähentynyt luonnontilaisten soiden hävitessä. Keltavästäräkki kärsii paitsi sopivien soiden vähenemisestä, myös maataloudessa tapahtuneista muutoksista (Väisänen ym. 1998).

Eu:n lintudirektiivin lajit

Euroopan unionin lintudirektiivin (Anon. 1979) lajiluettelon liitteen 1 mainitsemia lajeja laskennassa tavattiin kaksi, kurki ja liro. Kurkipoikue havaittiin kartoitusalueen keskivaiheilla. Luonnontilaisten soiden vähentyessä kurjet ovat Etelä-Suomessa löytäneet korvaaviksi pesimäympäristöiksi lintuvesien luhdat (Väisänen ym. 1998), Pohjois-Suomessa sopivia reheviä lintujärviä ei juuri ole.

Suomen erityisvastuulajit

Suomen erityisvastuulajeihin, joiden levinneisyys on keskittynyt Eurooppaan ja joiden Euroopan kannasta vähintään noin 15 % esiintyy Suomessa (Leivo ym. 2002), kuuluvat laskennassa tavatut valkoviklo ja liro. Yksi valkoviklopari pesi kartoitusalueen pohjoisosassa kivennäismaasaarekkeen reunassa.

Edustavaa elinympäristöä indikoivat lajit

Alueella esiintyvistä lajeista edustavaa suo ympäristöä (IBA kriteeri D2c, eri elinympäristöjen tärkeät pesimäalueet, lajiluettelo 5, Pessa 1995) indikoi kartoitusalueella pesinyt kurkipari.

Taulukko 1: Juurikkanevan lintulaskennassa tavatut luokitellut lajit. Suolajit merkitty tähdellä *. Havainnot = laskennan aikana tehty lintuhavainnot yhteensä. Kartoitusalue = Vapon rajaaman kartoitusalueen sisällä pesineet parit. Nevasaari = Rajausalueen sisäpuolisen, siihen kuulumattoman Nevasaaren linnut. Lajin uhanalaisuus = lajin uhanalaisuusluokitus Suomessa, NT = silmälläpidettävä laji, RT = Pohjois-Pohjanmaalla alueellisesti uhanalainen. EU:n direktiivilaji = EU:n lintudirektiivin liitteessä 1 mainittu laji, jonka elinympäristöjä on suojeltava erityistoimin. Erityisvastuulaji = Suomen erityisvastuulaji, jonka Euroopan kannasta noin 15% pesii Suomessa. Indikaattorilaji = edustavaa suo ympäristöä indikoiva laji

	havainnot	kartoitusalue	Nevasaari	lajin uhanalaisuus	EU:n direk- tiivilaji	erityisvas- tuulaji	indikaat- torilaji
Kurki *	1	1	-	-	X	-	X
Taivaanvuohi *	2	2	-	-	-	-	-
Valkoviklo *	1	1	-	-	-	X	-
Liro *	2	2	-	RT	X	X	-
Käki	4	-	1	NT	-	-	-
Niittykirvinen *	12	13	1	-	-	-	-
Keltävästäräkki	1	1	-	RT	-	-	-
yhteensä							
lajia				RT: 2, NT: 1	2	2	1
paria				RT: 3, NT: 4	3	3	1

7. Suon linnustollinen arvo

Kartoitusalueelta tavattiin Suomen lajien uhanalaisuutta tarkastelevan luokituksen mukaan yksi silmällä pidettävä laji ja kaksi alueellisesti uhanalaista lajia. EU:n direktiivilajeja ja Suomen erityisvastuulajeja oli molempia kaksi. Edustavaa suo ympäristöä indikoivia lajeja oli yksi. Samat lajit esiintyivät useissa em. luokissa, lajeista kerrotaan tarkemmin kohdassa ”Uhanalaiset ja harvinaiset lajit”

Suomen ympäristökeskuksen kosteikkojen linnuston suojeluarvon pisteytysmenetelmän mukaan Vapon rajaaman kartoitusalueen linnustosta kertyi yhteensä 8,7 pistettä (Asanti ym 2003). Toistaiseksi vertailukelpoisia tuloksia ei Juurikkanevan tapaisista Pohjois-Pohjanmaan alueen soista ole saatavilla. Vertailuarvojen puuttumisesta huolimatta pistearvo on alhainen. Yli puolet Juurikkanevan kartoitusalueen pesimälinnuston arvosta pistemenetelmällä arvioiden kertyy kurjesta.

Suojelupistearvojen laskenta on muutamien varauksin hyvä tapa verrata samantapaisten alueiden linnustollista arvoa keskenään. Erona perinteisiin lajeihin painottuviin luokitteleviin arviointiperusteisiin pistejärjestelmä huomioi myös lintujen parimäärät. Toisaalta menetelmä jättää kohteen koon huomioimatta, jolloin pienten tarkastelualueiden pistemäärät jäävät

väistämättä pieniksi. Vertailukelpoisuuden säilyttämiseksi laskentamenetelmien tulisi olla mahdollisimman vertailukelpoisia ja vertailtavien alueiden samankokoisia.

Soidensuojelun perusohjelmassa (1977) heikoimpaan luokkaan kuuluvat suot, joissa mietinnössä esitetyn lajilistan suolintuja pesi 1-7 lajia. Suolta tavatuilla kuudella suolintulajilla Juurikkaneva kuuluu tähän heikoimpaan, linnustoltaan vähämerkityksiseen luokkaan. Lajisto on pääosin Pohjois-Pohjanmaan alueelle tyypillistä suolajistoa.

Kartoitusalueen linnustollisesti parasta aluetta on hankala määrittää, alue ei miltään osin ole vaateliaalle suolajistolle ihanteellista pesimäympäristöä. Pieni eri tavoin luokiteltujen lajien kertymä on kartoitusalueen pohjoisosassa, toisaalta suon arvokkaimman lajin, kurjen, poikue oli kartoitusalueen keskiosissa.

Kurkea lukuun ottamatta Juurikkanevan kartoitusalueen lajisto on maantieteelliselle alueelleen tavanomaista. Kurkikaan ei sinänsä ole Pohjois-Pohjanmaalla harvinaisuus, mutta toisaalta se ei myöskään ole joka paikan pesimälaji. Yhden kurkiparin pesintä nostaa Juurikkanevan kartoitusalueen linnustollista arvoa kuitenkin vain vähäisestä keskinkertaiseksi.

8. Lähdeviitteet:

Anon. 1979: EU:n lintudirektiivi (79/409/ETY).

Asanti, T., Gustafsson, E., Hongell, H., Hottola, P., Mikkola-Roos, M., Osara, M., Ylimaunu, J. & Yrjölä, R. 2003: Kosteikkojen linnuston suojeluarvo. Suomen ympäristö 596.

Koskimies, P. 1994: Linnustonseuranta ympäristöhallinnon hankkeissa. Ohjeet alueelliseen seurantaan. Vesi- ja ympäristöhallinnon julkaisuja – sarja B18:1–82.

Koskimies, P. & Väisänen, R. A. 1988: Linnustonseurannan havainnointiohjeet. Eläinmuseo, Helsinki.

Kouki, J. & Järvinen, O. 1980: Kertalaskennan tuloksista suolinnuston tutkimuksessa. *Ornis Fennica* 57:134–136.

Leivo, M., Asanti, T., Koskimies, P., Lammi, E., Lampolahti, J., Mikkola- Roos, M & Virolainen, E. 2002: Suomen tärkeät lintualueet FINIBA. *Bird Life Suomen julkaisuja* No: 4.

Maa- ja metsätalousministeriön soidensuojelutyöryhmä 1977: Soidensuojelun perusohjelma. Komiteamietintö 1977:48.

Pessa, J. 1995: IBA-hanke Pohjois-Pohjanmaalla. *Aureola* 20

Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (toim.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus., Helsinki.

Svensson, S. 1978: Förenklad revirkarterinsmetod för inventering av fåglar på myrar och mossar. *Vår Fågelvärld* 37:9–18.

Valtion ympäristöhallinnon verkkopalvelu. Valtakunnallisesti silmälläpidettävät ja elinvoimaiset linnut alueilla (verkkodokumentti). Saatavissa:
<http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=57937&lan=FI>

Väisänen, R. A., Lammi, E., & Koskimies, P. 1998: Muuttuva pesimälinnusto. Otava, Helsinki

Liite 1

Taulukko 2: Juurikkanevan lintulaskennassa tavatut lajit. Suolajit merkitty tähdellä *. Havainnot = laskenna aikana tehdyt lintuhavainnot yhteensä. Kartoitusalue = Vapon rajaaman kartoitusalueen sisällä pesineet parit. Nevasaari = Rajausalueen sisäpuolisen, siihen kuulumattoman Nevasaaren linnut. Lajin uhanalaisuus = lajin uhanalaisuusluokitus Suomessa, NT = silmälläpidettävä laji, RT = Pohjois-Pohjanmaalla alueellisesti uhanalainen laji. EU:n direktiivilaji = EU:n lintudirektiivin liitteessä 1 mainittu laji, jonka elinympäristöjä on suojeltava erityistoimin. Erityisvastuulaji = Suomen erityisvastuulaji, jonka Euroopan kannasta noin 15% pesii Suomessa. Indikaattorilaji = edustavaa suoympäristöä indikoiva laji

	havainnot	kartoitusalue	Nevasaari	lajin uhanalaisuus	EU:n direk- tiivilaji	erityisvas- tuulaji	indikaat - torilaji
Kurki *	1	1	-	-	X	-	X
Taivaanvuohi *	2	2	-	-	-	-	-
Valkoviklo *	1	1	-	-	-	X	-
Liro *	2	2	-	RT	X	X	-
Käki	4	-	1	NT	-	-	-
Niittykirvinen *	12	13	1	-	-	-	-
Keltavästäräkki *	1	1	-	RT	-	-	-
Rautiainen	3	-	-	-	-	-	-
punarinta	4	1	-	-	-	-	-
Laulurastas	3	-	2	-	-	-	-
Hernekerttu	1	-	1	-	-	-	-
Pajulintu	19	1	6	-	-	-	-
Kirjosieppo	2	-	-	-	-	-	-
Talitiainen	1	-	-	-	-	-	-
Peippo	18	1	7	-	-	-	-
yhteensä							
lajia	15	9	6				
paria	74	23	18				

**Juurikkaneva,
Pyhäjärvi
pesimälinnusto 2004**

- (K)** kurki
- (V)** valkoviklo
- (L)** liro
- (Kä)** käki
- (Ke)** keltavästäräkki

500 m

